

<https://www.discura.nl/opinie/gevaar-schuilt-in-een-klein-hoekje>

(D!scura – discussieforum over professionaliteit en vernieuwing)

drs. Jos Poelmann

Gevaar schuilt in een klein hoekje

10 oktober 2019

Het begrip “scherpte” is ingevoerd door het Ministerie van Justitie en Veiligheid naar aanleiding van incidenten, die leidde tot maatschappelijke onrust, krantenkoppen, Kamervragen en ministeriële regelaanpassingen als gevolg daarvan. Dit media-politieke proces, ook wel de Medialogica genoemd, heeft menig Minister in verlegenheid gebracht en het Ministerie hoofdbreken bezorgd. En het systeem op een haar na naar de knoppen geholpen.

Ik was in 2010 getuige van de introductie van de term “scherpte” binnen de dienst Justitiële Inrichtingen, de dienst die verantwoordelijk is voor penitentiaire inrichtingen, justitiële jeugdinstellingen en Tbs-klinieken. In een zaal vol “justitiële” directeuren, probeerde een topambtenaar de scherpte te visualiseren. Met een aanwijspijp tikte hij op een poster waarop drie regels stonden: check, check, dubbel-check. De zaal werd gevraagd bij elke tik in koor met luide stem gevolg te geven aan die woorden. Hilariteit viel de ambtenaar ten deel. Dat betrof niet enkel zijn presentatie.

Het Ministerie had, uit angst voor incidenten, met volstrekt overtrokken regelgeving en door het toepassen van harde beveiliging (hogere hekken, NATO-draad, cameratoezicht en andere bewakingssystemen) de scherpte binnen het systeem nu juist uitgehold. Medewerkers werden belast met formulieren voorzien van checkboxes en werden afhankelijk van lichtjes en piepjes, die zowel de zintuigen als de geest van hun scherpte hadden ontdaan.

Van iedere forensisch medewerker, eenieder die werkzaam is in de executie van straffen en maatregelen, mag gevraagd worden het zwaard van Justitia scherp te houden. Scherpheid heeft betrekking op attitude en een scherp verstand: scherpzinnigheid, accuratesse, felheid en schrandheid; deze zijn niet te vatten in regelgeving, checklists en bewakingssystemen, maar in menselijke kwaliteiten, die te leren en te trainen zijn. Nieuwsgierigheid hoort hier ook bij. De instelling die verzuisde zich te verdiepen in het vonnis van Michael P. (simpel terug te vinden op rechtspraak.nl/uitspraken, te zoeken op type en datum uitspraak) had daarvoor geen dossier nodig, waarvan gezegd werd dat het ontbrak, maar miste op dat moment forensische scherpte. Immers, dit openbare vonnis bevatte informatie die alle bellen hadden moeten doen rinkelen, waar het deze gevaarlijke persoon betrof.

In het forensisch instituut, dat ik vele jaren mocht leiden, werd aan alle medewerkers, van hoofdbehandelaar tot dame van de linnenkamer gevraagd alert te zijn op bijzonderheden; elke afwijking van het gebruikelijke patroon, iedere verdachte situatie werd gerapporteerd. Het ging om kleine, vaak simpele zaken: had een patiënt vlak voor diens verlof wat spulletjes verkocht aan medepatiënten of zijn tas meer dan gebruikelijk vol gepakt, dan mocht het vermoeden rijzen dat betrokkene van plan zou zijn tijdens verlof de benen te nemen. Een gedetineerde die langdurig de

periferie staat te observeren mag voor iedere medewerker aanleiding zijn even contact op te nemen met de beveiliging. Een psychiater of psycholoog, die voelt dat hij onder druk wordt gezet door een patiënt, gebruikt intervisie met collega's om daar melding van te maken. De 3 maal daagse overdracht dient om al die, soms ogenschijnlijk kleine, onregelmatigheden met elkaar te delen.

Forensische scherpte schuilt in een klein hoekje en komt niet met grote woorden uit een Haags Ministerie. Het is voor forensische instellingen een hele kunst om erin te slagen mensen aan te trekken en te behouden, die met de juiste attitude de scherpte in het systeem kunnen waarborgen.

Over deze auteur

Jos Poelmann studeerde psychologie, pedagogiek en postdoctoraal psychotherapie.

Na een periode als behandelaar in de jeugdzorg, deed hij een opleiding voor directeuren in overheidsdienst.

Zes jaar had hij een directiefunctie binnen het gevangeniswezen. Daarna volgde functies in de Zorg: als directeur van een orthopedagogisch instituut, als bestuurder van een Tbs kliniek en daarna in de volle breedte van de forensische psychiatrie. Door de forensische psychiatrie een betere inbedding te geven binnen het domein van de geestelijke gezondheidszorg, werd Poelmann tevens bestuurder in de GGZ, tot slot in de Raad van Bestuur van Pro Persona, GGZ voor Zuidelijk Gelderland. Na pensionering is Jos Poelmann thans adviseur en toezichthouder in de Zorg, Senior PUM-expert en voorzitter van Global Initiative of Psychiatry Benelux. In die hoedanigheid vervult hij wereldwijd adviesfuncties